

VEREENIGING  
VOOR PENNINGKUNST  
TE AMSTERDAM

---



VIJFDE  
JAARVERSLAG  
1930

VEREENIGING  
VOOR PENNINGKUNST  
TE AMSTERDAM

---



VIJFDE  
JAARVERSLAG  
1930

## BESTUUR

C. G. VATTIER KRAANE,	Voorzitter
A. O. VAN KERKWIJK,	Secretaris
H. J. M. EBELING,	Penningmeester
Dr. M. R. J. BRINKGREVE	}
J. HULSHOFF POL	
Mr. A. STARING	
Jhr. Ir. A. C. VON WEILER	

---

---

## PENNINGRAAD

J. HULSHOFF POL.  
A. O. VAN KERKWIJK  
Mr. A. STARING  
Jhr. Ir. A. C. VON WEILER

---

---

## SECRETARIAAT

NASSAULAAN 22 — 's-GRAVENHAGE

# LEDEN

Mevr. E. J. Aalders—Cruiff . . . . .	Rotterdam
J. Alberdingk Thijm . . . . .	Laren (N.-H.)
Algemeen Nederlandsch Verbond . . . . .	's-Gravenhage
Mevr. C. A. Annegarn—Grauw . . . . .	's-Gravenhage
Prof. Dr. W. H. Arisz . . . . .	Groningen
M. J. van Asperen . . . . .	Batavia
F. L. G. d'Aumérie . . . . .	Scheveningen
Mr. Dr. C. H. Baale . . . . .	Tiel
P. J. van Baarda . . . . .	Weltevreden
Dr. J. Ph. Backx . . . . .	Rotterdam
H. J. H. van Bakergem . . . . .	Weltevreden
Mevr. F. B. Bakker—van de Gaag . . . . .	Ridderkerk
P. J. Balder . . . . .	Soerabaia
L. A. H. Banning . . . . .	's-Hertogenbosch
Bataviasch Genootschap voor Kunsten en Wetenschappen, Koninklijk . . . . .	Weltevreden
J. F. de Beaufort . . . . .	Amsterdam
H. J. Beekman . . . . .	Amsterdam
Jhr. Mr. F. Beelaerts van Blokland . . . . .	's-Gravenhage
Chr. Beels . . . . .	Amsterdam
H. C. M. van Beers . . . . .	Huis ter Heide (Utr.)
A. C. J. Begeer . . . . .	Berlijn
Carel J. A. Begeer . . . . .	Wassenaar
J. Beintema . . . . .	Breda
Görzsönyi Vargha Béla . . . . .	Budapest
A. J. Bemolt van Loghum Slaterus . . . . .	Arnhem
Jac. Benninck . . . . .	Bandoeng
Mevr. C. J. M. Bense . . . . .	Amsterdam
B. W. Berenschot . . . . .	Telok Betong
A. C. van den Berg w. i. . . . .	's-Gravenhage
Th. H. Bernsen . . . . .	Breda
Mevr. Berretti . . . . .	's-Gravenhage
Ir. J. F. Bethe . . . . .	Haarlem
Ir. F. M. Beukers . . . . .	Schiedam
Ph. C. Beylsmit . . . . .	Amsterdam
Mr. J. Bierens de Haan . . . . .	Amsterdam
Mr. A. J. E. A. Bik . . . . .	's-Gravenhage
F. H. Bisschop . . . . .	Ambarawa
Mr. W. Bisschop . . . . .	Purmerend
D. Blok . . . . .	Lisse
H. van Boeckel . . . . .	Amsterdam
J. Th. Boelen . . . . .	Amsterdam
V. G. A. Boll . . . . .	Weltevreden
W. C. Bonebakker . . . . .	Amsterdam
A. G. Boot . . . . .	Soerabaia

H. Borger . . . . .	Banjoemas
Mej. G. v. d. Borgh . . . . .	Malang
O. J. Bosker . . . . .	Hippolytushoef
Mej. M. H. Bottenheim . . . . .	Amsterdam
F. Boute . . . . .	Weltevreden
T. G. Bouwens . . . . .	Weltevreden
D. Brand . . . . .	's-Gravendeel
Drs. A. Brans . . . . .	's-Hertogenbosch
H. Brans . . . . .	Weltevreden
H. Brautigam . . . . .	Voorburg
P. J. J. M. Breugelmans . . . . .	Berlicum (N.-Br.)
R. den Brinker . . . . .	Palembang
Mej. H. Brinkgreve . . . . .	Utrecht
Dr. M. R. J. Brinkgreve . . . . .	Voorschoten
Ir. J. J. van den Broek . . . . .	Dordrecht
Dr. W. Bronkhorst . . . . .	Apeldoorn
A. en L. Brouwers . . . . .	Tilburg
F. de Bruyn . . . . .	Amsterdam
Mevr. E. A. van Buiren . . . . .	Charlois
Mej. F. van Buiren . . . . .	Rotterdam
J. Burgy . . . . .	's-Gravenhage
H. van der Bijl . . . . .	Amsterdam
J. Cahen . . . . .	's-Hertogenbosch
F. Cahen Hartog . . . . .	's-Hertogenbosch
E. Caspers . . . . .	Leeuwarden
Jhr. J. C. van Citters . . . . .	Soerabaia
J. J. le Clercq . . . . .	Soerabaia
F. Clercx . . . . .	's-Gravenhage
P. Clercx . . . . .	Nijmegen
Dr. Hk. Cohen . . . . .	Rotterdam
H. J. Coops . . . . .	Singapore
Mr. A. le Cosquino de Bussy . . . . .	Amsterdam
Mr. D. Crena de Jongh . . . . .	Amsterdam
G. Crone . . . . .	's-Hertogenbosch
A. W. Daale . . . . .	's-Gravenhage
H. H. van Dam . . . . .	Rotterdam
Mr. W. A. C. van Dam . . . . .	Rotterdam
Mr. H. Daniels . . . . .	's-Gravenhage
E. Dekema Heertjes . . . . .	Malang
Mr. G. H. M. Delprat . . . . .	Amsterdam
F. W. Diehl . . . . .	Soerabaia
Ir. A. E. Dinger . . . . .	Heerlen (L.)
Mej. L. C. Dinger . . . . .	Lawang
Ir. R. J. Dinger . . . . .	Tjomal
S. Dirkzwager . . . . .	Rotterdam
C. A. J. van Dishoeck . . . . .	Bussum
Jhr. P. J. O. van der Does de Willebois . . . . .	Hintham (N.-B.)
P. G. J. ten Doeschate . . . . .	Malang
J. A. Doornweerd . . . . .	Malang
A. J. J. van den Dorpel . . . . .	Poerbalingga

J. J. van Dorsten . . . . .	Soerabaia
R. P. Doyes . . . . .	Uithuizen
A. Drees . . . . .	Haarlem
J. Dryber . . . . .	Soerabaia
Ir. W. H. B. van Dunne . . . . .	Dieren
Toon Dupuis . . . . .	's-Gravenhage
J. F. Duwaer . . . . .	Amsterdam
Mr. G. H. Dijkmans van Guust . . . . .	's-Gravenhage
H. J. M. Ebeling . . . . .	's-Hertogenbosch
J. H. P. de l'Ecluse . . . . .	Amsterdam
S. P. van Eeghen . . . . .	Amsterdam
J. B. Eekhout . . . . .	Semarang
H. J. Ekker . . . . .	Hengelo (Ov.)
M. Elias . . . . .	's-Hertogenbosch
P. Wertheim von Enying . . . . .	Székesfehérvár
Mr. R. H. Erdmann . . . . .	Amsterdam
W. G. J. Eschauzier . . . . .	's-Gravenhage
H. J. Etienne . . . . .	Delft
Dr. M. A. Evelein . . . . .	Nijmegen
D. P. D. Fabius . . . . .	Amsterdam
H. Fechner . . . . .	Batavia
J. B. Flenter . . . . .	Soerabaia
Dr. H. A. Fonteyn Kuypers . . . . .	Rotterdam
Mr. F. O. W. Förster . . . . .	Weltevreden
D. N. E. Fränckle . . . . .	Pegandan
A. Franken Lzn. . . . .	Malang
Mr. J. W. Frederiks . . . . .	's-Gravenhage
M. H. Fredrix . . . . .	Semarang
M. H. J. M. Frerichs . . . . .	's-Gravenhage
Mej. E. L. Gallas . . . . .	Wassenaar
Ch. Geertsema . . . . .	Weltevreden
W. H. Geertsema . . . . .	Weltevreden
Prof. Dr. C. Gerretson . . . . .	Utrecht
J. Gerritsen . . . . .	Semarang
Ned. Fabriek van Gouden en Zilveren Werken, Gerritsen en Van Kempen . . . . .	Zeist
Mr. D. Giltay Veth . . . . .	Amsterdam
Jac. J. van Goor . . . . .	Utrecht
C. de Graaff . . . . .	Amsterdam
H. J. L. Grader . . . . .	Soerabaia
J. Greidanus . . . . .	Bandoeng
L. van der Grinten . . . . .	Utrecht
Anton H. M. de Groot . . . . .	Rotterdam
Mevr. G. E. de Groot . . . . .	Djokjakarta
H. J. van Gulpen . . . . .	Batavia
Mej. L. J. van Gijbland Oosterhoff . . . . .	's-Gravenhage
H. Johs. de Haas . . . . .	Santpoort
Mr. R. Haffmans . . . . .	Nijmegen
E. Hamakers . . . . .	Bandoeng
J. H. Harmeyer . . . . .	Rotterdam

A. P. H. Harst . . . . .	Tandjong Karang
C. J. van der Hart . . . . .	Probolingo
Mr. A. W. Hartman . . . . .	's-Gravenhage
Dr. C. C. van der Heide . . . . .	Arnhem
Dr. H. P. Heineken . . . . .	Amsterdam
E. Heldring . . . . .	Amsterdam
C. M. J. Herckenrath . . . . .	Soerabaia
J. van Heukelom Stuyt . . . . .	Amsterdam
Mevr. B. Heyse-Tak . . . . .	Middelburg
Mr. P. H. M. Hildebrand . . . . .	Weltevreden
G. P. L. Hilhorst . . . . .	Djokjakarta
F. Hillebrant . . . . .	Klampok
F. A. Hoefer . . . . .	Hattem
M. J. Hoekstra . . . . .	Soerabaia
Mevr. A. W. Hoettie . . . . .	Rotterdam
A. P. van Hoey Smith . . . . .	Rotterdam
Mr. P. Hofstede de Groot . . . . .	Amsterdam
H. A. Hooft . . . . .	's-Gravenhage
A. de Hoog . . . . .	Weltevreden
C. Hoogendoorn . . . . .	Leiden
B. Hooykaas Bzn. . . . .	Rotterdam
H. Hotke . . . . .	's-Gravenhage
Dr. H. Houben . . . . .	Breda
E. C. C. Houck . . . . .	Deventer
H. R. van Houten . . . . .	Wassenaar
J. C. Hubach . . . . .	Bandoeng
Mevr. G. Hudig . . . . .	Soerabaia
Mevr. I. M. Hudig-Hoogewerff . . . . .	Rotterdam
Jaap Hudig . . . . .	Amsterdam
W. J. N. Baron van Hugenpoth tot Aerdt . . . . .	Arnhem
Mevr. K. J. Huineman—Kaas . . . . .	Terneuzen
M. Th. Hulshoff . . . . .	Bandoeng
Ir. A. Hulshoff Pol . . . . .	Wassenaar
J. Hulshoff Pol . . . . .	's-Gravenhage
Dr. Desider Hüttl . . . . .	Budapest
M. H. van Huut . . . . .	Weltevreden
Dr. H. F. Hymans van Anrooy . . . . .	Soerabaia
J. C. van Ingen . . . . .	Soerabaia
A. M. Ingnegeren . . . . .	Weltevreden
G. Ingen Housz . . . . .	Breda
J. Ingen Housz . . . . .	Breda
P. Izeboud . . . . .	Wonosobo
H. de Jager . . . . .	Weltevreden
N. de Jager . . . . .	Groningen
L. A. Jansen . . . . .	Buitenzorg
Dr. R. F. D. Janssen . . . . .	Djocja
Mevr. J. E. C. de Joncheere—Sayers . . . . .	Dordrecht
A. de Jong . . . . .	Leeuwarden
E. de Jong . . . . .	's-Hertogenbosch
I. Joppe . . . . .	Amsterdam

J. G. Kaan . . . . .	Weltevreden
R. A. Kaiser . . . . .	Bloemendaal (N.H.)
C. J. M. C. Kalis . . . . .	Voorburg (Z.H.)
L. C. Kalis . . . . .	Delft
D. M. Kan . . . . .	Amsterdam
Dr. H. Karthaus . . . . .	Breda
J. F. Kat . . . . .	Soerabaia
Mevr. M. Keizer—Prins . . . . .	Amsterdam
M. A. J. Kelling . . . . .	Bandoeng
A. O. van Kerkwijk . . . . .	's-Gravenhage
J. H. Th. O. Kettlitz . . . . .	Utrecht
Khouw Keng Tjong . . . . .	Krawang
Mr. R. E. Kielstra . . . . .	Amsterdam
B. Klaare . . . . .	Wassenaar
J. G. Klaare . . . . .	Ederveen
C. P. Klinkert . . . . .	Modjokerto
W. Knap . . . . .	Arnhem
J. Knottenbelt Tzn. . . . .	Diepenveen (Ov.)
C. de Kock Jr. . . . .	Goriuchem
Joachim König . . . . .	Weltevreden
Koninklijke-Begeer. . . . .	Voorschoten
C. J. Kortenbach . . . . .	Voorburg
A. de Koster Jr. . . . .	Leiden
J. Kriege . . . . .	Woerden
M. J. Kriens . . . . .	Leiden
R. Kroon . . . . .	Langsec, Pati
Ir. J. G. Kruiemel . . . . .	Arnhem
J. H. Kruyer . . . . .	Haarlem
Mevr. E. Kruyssen-de Groot . . . . .	Soerabaia
H. A. Kruytbosch . . . . .	Amsterdam
Mevr. T. van der Kun-Bekkenist . . . . .	Amsterdam
J. Kuneken . . . . .	Soerabaia
J. H. B. Kuneman . . . . .	Bandoeng
M. Kutterink . . . . .	Voorschoten
Jhr. Mr. G. E. F. J. de Kuyper . . . . .	's-Hertogenbosch
P. C. Labrijn . . . . .	Leiden
Jhr. A. D. Laman Trip . . . . .	Ginneken
J. Ph. Th. Lamballais Tessensohn . . . . .	Makassar
C. L. M. Lambrechtsen . . . . .	Delft
W. J. L. de Lange . . . . .	Malang
Mr. F. J. van Lanschot . . . . .	's-Hertogenbosch
K. van Lanschot . . . . .	's-Hertogenbosch
Mr. W. M. van Lanschot . . . . .	Vught
Th. J. Laponder . . . . .	Soerabaia
G. H. van Leeuwen . . . . .	Voorschoten
Mevr. Wed. H. van Lelyveld-v. d. Wijck . . . . .	Amersfoort
Jhr. F. J. E. van Lennep . . . . .	Amsterdam
J. Lens . . . . .	Soerabaia
Mevr. de Leuw . . . . .	Amsterdam
G. A. Lewin . . . . .	's-Hertogenbosch



J. H. van Lexau Frieswijck . . . . .	Doosburg
Th. Lighart . . . . .	's-Gravenhage
Ir. J. W. L. Ligten . . . . .	Soerabaia
G. J. Lighthart . . . . .	Bilthoven
Mr. J. P. Graaf van Limburg Stirum . . . . .	Berlijn
G. Linkerhof . . . . .	's-Gravenhage
W. van de Loo Sr. . . . .	Velp (Geld.)
Dr. J. P. Lotsy . . . . .	Velp (Geld.)
Huib Luns . . . . .	Amsterdam
Mej. E. M. D. Lúps . . . . .	's-Gravenhage
H. H. Maas . . . . .	Leiden
Mej. M. G. A. de Man . . . . .	Middelburg
G. Mantel . . . . .	Amsterdam
H. Marks Jr. . . . .	Oegstgeest
Prof. Dr. W. Martin . . . . .	Wassenaar
Dr. E. Marx . . . . .	Rotterdam
Mr. F. E. Mathou . . . . .	Breda
Mr. A. G. Mees . . . . .	Amsterdam
Jacob Mees P. Rzn. . . . .	Rotterdam
F. Mehlbaum . . . . .	Batavia
J. H. Menger . . . . .	Weltevreden
N. Metselaar . . . . .	Weltevreden
A. Meijer . . . . .	Probolingo
J. von Michalofski . . . . .	Weltevreden
A. P. F. Michel . . . . .	Semarang
J. J. van Mierlo . . . . .	Breda
H. Moed Helmig . . . . .	Soerabaia
G. H. Mohr . . . . .	Tjibeber
S. Mohr . . . . .	Weltevreden
A. Molkenboer . . . . .	Oldenzaal
Mej. Phemia Molkenboer . . . . .	Amsterdam
R. J. Montijn . . . . .	Delft
H. H. Moquette . . . . .	Pegandon
J. H. J. van de Mortel . . . . .	's-Hertogenbosch
G. Moussault . . . . .	Rotterdam
Hugo C. Mulder . . . . .	Amsterdam
A. G. Mulié . . . . .	Malang
Dr. G. W. Muller Massis . . . . .	's-Gravenhage
Muntmeester ('s Rijks) . . . . .	Utrecht
G. Naeff . . . . .	's-Gravenhage
Mej. Dr. E. Neurdenburg . . . . .	Groningen
Walther Nieden . . . . .	Rotterdam
J. A. Nieuwenhuis . . . . .	Scheveningen
J. P. Nord Thomson . . . . .	Amsterdam
E. G. de Nijs . . . . .	Weltevreden
Prof A. W. M. Odé . . . . .	Delft
Mr. J. Offerhaus . . . . .	Rotterdam
Mr. A. K. J. G. Baron van Oldeneel tot Oldenzeel . . . . .	Oosterhout
J. van Olderen . . . . .	Soerabaia
H. E. Oving Bzn. . . . .	Groningen

J. Th. van Oyen	Semarang
Charles Parijs	Medan
Penningkabinet, Koninklijk	's-Gravenhage
D. J. Pennoek	Berlijn
M. K. Perk	Bandoeng
Persbureau „Aneta“	's-Gravenhage
R. E. Pesch	Batavia
Ir. J. Piel en	Den Haag
O. Pfister	Soerabaia
Mej. H. D. Plancken	's-Hertogenbosch
Mr. V. W. Ch. Ploegman	Soerabaia
Mej. A. van Polanen Petel	Djocja
J. E. van der Pot	Rotterdam
J. Pottinga	Banjoemas
A. F. van Proostdy	Weltevreden
Dr. G. F. Pyper	Weltevreden
Jhr. Ir. H. F. Ram	Utrecht
Joh Ravestein Hzn.	Leiden
H. U. G. O. Reerink	Poerbalingga
Jhr. Mr. A. Reigersman	Haarlem
M. F. Reist	Soerabaia
Jhr. Mr. Dr. A. J. C. Rethaan Macaré	's-Gravenhage
G. J. Reyers	Weltevreden
Dr. J. H. O. Reys	's-Gravenhage
J. H. Risselada	Modjokerto
G. Roelink	Djocja
A. Roessingh van Iterson	Soekaboemi
D. Roest	Soerabaia
J. W. de Roever	Amsterdam
Mej. M. J. H. Roldanus	Leiden
H. F. Roos	Buitenzorg
Mr. J. van Roosmalen	's-Hertogenbosch
Prof. Dr. A. H. M. J. van Rooy	Amsterdam
Mr. F. van Rossem	Rotterdam
W. van Rossum du Chatel	Voorburg
Jhr. Mr. E. F. M. de Roy van Zuidewijn	's-Hertogenbosch
Mr. J. F. van Royen	's-Gravenhage
Mej. G. J. W. Rueb	's-Gravenhage
A. G. Ruygrok	Amsterdam
D. Th. Ruys	Amsterdam
Jhr. Mr. F. L. J. van Rijkevorsel	's-Hertogenbosch
Jhr. Mr. R. van Rijkevorsel	Maastricht
J. A. Saltet	Soerabaia
Ir. O. Z. van Sandick	Sepandjang
Mej. H. van Santen	Weltevreden
R. Sapardan	Bandoeng
J. G. H. Sauveplanne	's-Gravenhage
H. van Schadewijk	Vught
P. Scheffelaar Klots	Bussum
Anton Schellens	Eindhoven

Chr. Schimmel . . . . .	Soerabaia
Dr. M. Schoengen . . . . .	Zwolle
F. H. Schoevaart . . . . .	Malang
H. A. Scholtz . . . . .	Amsterdam
L. Th. Schoon . . . . .	Brussel
Mr. G. E. F. M. van der Schrieck . . . . .	Breda
M. Schulman . . . . .	Amsterdam
E. J. H. J. Schut . . . . .	Tilburg
H. J. L. Schuurmans . . . . .	Modjokerto
J. H. Schuurmans . . . . .	Soerabaia
Dr. W. C. Schuylenburg . . . . .	Utrecht
A. van der Schuyt . . . . .	Batavia
G. Shutte Raaff . . . . .	Poerbalingga
J. F. Simon . . . . .	Weltevreden
Dr. S. Simons . . . . .	Amsterdam
Mevr. M. Slager—van Gilze . . . . .	Vught
Ir. D. J. M. G. Baron van Slingelandt . . . . .	Parée
E. Baron Sloet van Oldruitenborgh . . . . .	Malang
Mr. J. W. P. A. Smit . . . . .	's-Hertogenbosch
Mevr. G. Smith—van Stolk . . . . .	Rotterdam
Ir. A. M. J. J. Smits ci. . . . .	Breda
Mr. F. Smits . . . . .	Breda
Frans Smits van Waesberghe . . . . .	Breda
Jhr. Mr. M. W. Snoeck . . . . .	Zwolle
Raden Soetopodirdjodidjo . . . . .	Weltevreden
A. A. Söffner . . . . .	West-Cheribon
Mr. Dr. W. van Sonsbeck . . . . .	Breda
E. van Sörnsen de Koste . . . . .	Weltevreden
Raden Toemenggoeng Ario Sosrowinoto . . . . .	Sampang (Madocra)
L. Spaanderman . . . . .	Voorschoten
Mevr. Mr. D. Spanjaard . . . . .	's-Gravenhage
Mr. E. Baron Speyart van Woerden . . . . .	Breda
J. W. M. Staal . . . . .	Soerabaia
M. Stäcker . . . . .	Dresden
C. W. Stants . . . . .	Groenekan
Mej. I. Stants . . . . .	Voorschoten
Mr. A. Staring . . . . .	Wassenaar
P. van der Steen . . . . .	Oegstgeest
Mevr. I. Stibbe—Koopman . . . . .	's-Gravenhage
Ir. M. I. Stoel Feuerstein . . . . .	Eindhoven
H. van Straaten . . . . .	Tandjong-Balei
N. R. Sturkop . . . . .	Soerabaia
J. Stuyt . . . . .	's-Gravenhage
Jhr. B. G. van Styrum . . . . .	Amsterdam
Jhr. F. W. van Styrum . . . . .	Haarlem
Mr. J. W. I. M. Swane . . . . .	Utrecht
M. Tauw . . . . .	Batavia
J. W. Teilers . . . . .	's-Gravenhage
Jhr. Mr. D. F. Teixeira de Mattos . . . . .	's-Gravenhage
Telcs Ede. . . . .	Budapest

W. Tengbergen . . . . .	Amsterdam
Dr. N. B. Tenhaeff . . . . .	's-Gravenhage
J. D. Terborgh . . . . .	's-Gravenhage
W. J. C. Terborgh . . . . .	's-Gravenhage
P. J. C. Tetrode . . . . .	Amsterdam
Mevr. den Tex . . . . .	Amsterdam
Teyler's Stichting . . . . .	Haarlem
Mr. J. P. van Tienhoven . . . . .	Amsterdam
Mr. R. E. Tilman . . . . .	's-Hertogenbosch
B. D. Tjan . . . . .	Batavia
Tjio Ie Tjiong . . . . .	Soerabaia
J. H. Tobias . . . . .	Soerabaia
Raden Tournee . . . . .	Poerbalingga
M. Treubel . . . . .	Batavia
Dr. B. van Tricht . . . . .	Weltevreden
Mej. Zr. J. Tijn . . . . .	Cheribon
H. W. Valk . . . . .	's-Hertogenbosch
B. Valkenburg J. Jzn. . . . .	Scherpenzeel
C. G. Vattier Kraane . . . . .	Amsterdam
W. de Vaynes Brakel Buys . . . . .	's-Gravenhage
W. C. van der Veer . . . . .	Rotterdam
v. d. Velden en de Jong, Aannemersbedrijf . . . . .	Oegstgeest
M. M. F. van Velsen . . . . .	Semarang
F. Velthuysen Weil . . . . .	Bandoeng
J. Verboom . . . . .	Soerabaia
Jac. L. Verhoog . . . . .	Voorschoten
F. C. Vermeer . . . . .	Djocja
A. J. A. Verschraage . . . . .	Breda
A. J. J. Verschuuren . . . . .	Oosterhout (N.-Br.)
Mevr. Verstege—de Jong . . . . .	's-Gravenhage
Mevr. Wed. Verwolkt—van Belk . . . . .	's-Gravenhage
G. J. Verwijnen . . . . .	Soerabaia
Mevr. A. A. van der Steur—van Wijck . . . . .	Middelburg
Jhr. O. B. van Vierssen Trip . . . . .	Groningen
M. H. Vieweg . . . . .	Leeuwarden
Tjipke Visser . . . . .	Bergen (N.-H.)
Mr. G. Vissering . . . . .	Amsterdam
B. de Vistarini . . . . .	Soerabaia
M. Vlierboom . . . . .	Malang
E. Voet Jr. . . . .	Bloemendaal (N.-H.)
Ir. E. A. Voorneman . . . . .	Malang
I. v. d. Vos . . . . .	Rotterdam
C. P. Voûte . . . . .	Weltevreden
M. P. Voûte . . . . .	Amsterdam
B. L. Vries . . . . .	Soerabaia
B. de Vries . . . . .	Weltevreden
H. F. de Vries . . . . .	's-Gravenhage
Mevr. W. P. de Vries—geb. de Vries . . . . .	Utrecht
J. de Waal . . . . .	Soerabaia
L. W. Waccer . . . . .	Weltevreden

L. J. C. M. Wagenaar . . . . .	's-Hertogenbosch
J. D. Waller . . . . .	Driebergen
G. Warning . . . . .	Amsterdam
G. H. Watson . . . . .	's-Gravenhage
G. H. Watson Jzn. . . . .	Rijswijk (Z.H.)
C. J. Weers . . . . .	Amsterdam
Jhr. Ir. A. C. von Weiler . . . . .	Wassenaar
Jhr. W. K. von Weiler . . . . .	Wassenaar
Ir. Th. Weissenborn . . . . .	's-Gravenhage
A. van der Wel . . . . .	Delft
Ir. H. L. Welter . . . . .	Buitenzorg
L. Wesselo . . . . .	Rotterdam
W. L. Wesselo . . . . .	Weltevreden
Mr. M. H. A. van West . . . . .	Malang
Mej. A. E. M. Westerman . . . . .	's-Gravenhage
Mr. W. F. M. Westerman . . . . .	's-Gravenhage
T. H. van de Wetering . . . . .	Hemelum (Fr.)
Dr. A. J. van der Weyde . . . . .	Utrecht
Mr. E. A. M. J. van de Weyer . . . . .	Rijsenburg (Utr.)
F. Weyrich . . . . .	Soerabaia
Mej. R. M. Wichers Wierdsma . . . . .	Domburg
Prof. P. van der Wielen . . . . .	Hilversum
H. Winters Mzn. . . . .	Venlo
Dirk Wolbers . . . . .	's-Gravenhage
J. G. Wolbers . . . . .	's-Gravenhage
Mevr. Dr. J. W. Wurfbain . . . . .	Velp (Geld.)
B. van Wijk . . . . .	Heerlen (Limb.)
Mr. P. J. van Wijngaarden . . . . .	Rotterdam
Ir. W. K. de Wijs . . . . .	Enschede
J. E. C. D. Yssel de Schepper . . . . .	Lawang
Th. Ziegenhardt . . . . .	Haarlem
Alex Zimmerman . . . . .	Weltevreden
J. Zindler . . . . .	Djocja
J. C. van Zoelen . . . . .	Amsterdam
C. A. van Zoest . . . . .	Lekkerkerk
L. Zoest . . . . .	Weltevreden
W. K. F. Zwierzina . . . . .	Amsterdam



1e Penning Vereenigingsjaar 1930.



2e Penning Vereenigingsjaar 1930.

# JAARVERSLAG VAN DE VEREENIGING VOOR PENNINGKUNST

1930.

Een tweetal penningen konden den leden in het vereenigingsjaar 1930 worden aangeboden: een sierpenning „Artis" ontworpen door den beeldhouwer Tjipke Visser en een gedenkpenning die de werkzaamheden bij de droogmaking der Zuiderzee herdenkt, ontwerp van den beeldhouwer Gijs Jacobs van den Hof.

Beide penningen zijn op plaat I van dit Jaarverslag afgebeeld.

Op de vierde jaarvergadering der Vereeniging 3 April te Amsterdam gehouden werden de beide aftredende bestuursleden de heeren C. G. Vattier Kraane, voorzitter, en A. O. van Kerkwijk, secretaris, als zoodanig herkozen. Dr. M. R. J. Brinkgreve had den wensch te kennen gegeven om, in verband met zijn zeer drukke werkzaamheden, zijn functie als lid van den Penningraad neder te leggen. In zijn plaats werd Ir. Jhr. A. C. von Weiler gekozen en den heer Brinkgreve dank gebracht voor de vele en waardevolle adviezen, welke onze Vereeniging van hem mocht ontvangen.

De rekening van den penningmeester, nagezien door de heeren Mr. A. Staring en J. Hulshoff Poll werd goedgekeurd en den penningmeester décharge verleend met dank voor zijn nauwkeurig beheer.

Als eerste penning voor 1931 wordt een portretpenning van J. C. J. van Speyk voorgesteld, ter herdenking van zijn heldendaad op de Schelde voor Antwerpen op 5 Febr. 1831, deze zal door den medailleur Jac. J. van Goor worden ontworpen en in Mei den leden worden toegezonden. Voor het modelleeren van den tweeden penning zijn onderhandelingen aangeknoopt met een jeugdig beeldhouwer, bij het ter perse gaan van dit Jaarverslag was hieromtrent nog geen definitieve beslissing genomen.

Tegen het einde van het Vereenigingsjaar 1929 is door onze Vereeniging een geïllustreerd geschriftje met afbeeldingen van een drietal voor de leden geslagen penningen verspreid, waarin wij wezen op het doel van onze Vereeniging en uitnoodigden om als lid toe te treden.

Met genoegen kunnen wij mededeelen, dat deze poging succes heeft gehad. Aan de persoonlijke bemoeiingen van onzen Voorzitter zijn wij de toetreding van een aantal, meerendeels te Amsterdam gevestigde leden verschuldigd, terwijl voorts, dank zij de propaganda gemaakt door een aantal onzer leden, van welke wij in de eerste plaats de heeren S. Dirkwager te Rotterdam,

C. J. Kortebach te Voorburg en Mr. E. A. M. J. van de Weyer te Rijsenburg dankbaar vermelden, een aantal nieuwe leden toetraden.

Verder werden op de tentoonstelling van moderne gedenkpenningen door den Ned Kring van Beeldhouwers van 7 tot 28 Juni in de Kon. Kunstzaal Kleykamp te 's-Gravenhage gehouden, de tot heden door onze Vereeniging uitgegeven penningen tentoongesteld, en danken wij aan deze tentoonstelling de toetreding van eenige leden.

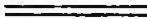
In den 3den Jaargang (1930 aflev. 6) van het tijdschrift „de Delfer”, uitgave van de Vereeniging Kunstkring Delft, werden door Dr. Brinkgreve en den Secretaris een tweetal geïllustreerde artikels gewijd aan de oude- en nieuwe penningkunst hier te lande, en werd hierdoor, naar wij vertrouwen ook in den kring der lezers van dit tijdschrift de belangstelling voor de medaille verlevendigd.

Namens het Departement van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen is aan onze Vereeniging het verzoek gedaan om, in samenwerking met het Kon. Penningkabinet en de „V.A.N.K.” medewerking te verleenen aan de in den zomer te Parijs in de „Monnaie” te houden Internationale tentoonstelling van penningkunst, welke tentoonstelling de penningen zal bevatten in de laatste vijf jaren vervaardigd.

Aan dit verzoek is door ons voldaan, een aantal Nederlandsche medailleurs hebben hun medewerking verleend en einde April is eene kleine verzameling Nederlandsche penningen naar Parijs gezonden.

Telde onze Vereeniging bij het ter perse gaan van het vierde Jaarverslag 367 leden, op 1 Maart 1931 was dit aantal, dank zij de krachtige hier boven vermelde propaganda, tot 471 gestegen, een toename dus van 104 leden. Vooral in Indië maakte onze vertegenwoordiger aldaar, de heer W. L. Wesselo krachtig propaganda, zoodat het aantal Indische leden in het afgelopen jaar van 100 tot 165 steeg. Het is zeker een verblijdend teeken, dat, niettegenstaande den nog weinig gunstigen economischen toestand zoowel hier te lande als in Ned. Indië, slechts zeer weinige leden, als gevolg van de tijdsomstandigheden, voor het lidmaatschap der Vereeniging bedankten, en het aantal nieuwe leden nog zoo krachtig is toegenomen.

Aan hen, aan wier pogingen wij het te danken hebben, dat zoovele nieuwe namen op onze ledenlijsten prijken, onzen oprechten dank voor hunne belangstelling in onze Vereeniging.





# REKENING EN VERANTWOORDING

# REKENING EN VERANTWOORDING

ONTVANGSTEN			
Batig Saldo Ned. Afd. . . . .	f	1.012	11 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>
" " Ind. " . . . . .	"	180	80
			f 1.192 91 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>
Contributies:			
Ned. leden . . . . .	f	1.708	60
Ind. " . . . . .	"	1.486	—
			" 3.194 60
			f 4.387 51 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>
Nadeelig Saldo . . . . .			" 460 45 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>
			f 4.847 97

## OVERZICHT DER

		DEBET.	
Dec. '31.	Zegels . . . . .	f	0 20
	Saldo. . . . .	"	260 69
		f	260 89

# VAN DEN PENNINGMEESTER OVER 1930

UITGAVEN		
Penningen . . . . .		f 3.003 80
Modelé's . . . . .		" 500 —
Drukwerken . . . . .		" 814 75
Cliché's . . . . .		" 179 35
Verzendkosten en porti . . . . .		" 248 28
Incassokosten . . . . .		" 15 20
Invoerrechten . . . . .		" 54 74
Diversen . . . . .		" 31 85
		<hr/>
		f 4.847 97

## KAPITAALSREKENING.

CREDIT.		
Dec. '31.	Gestort . . . . .	f 250 —
	Rente . . . . .	" 10 89
		<hr/>
		f 260 89

's-HERTOGENBOSCH, 31 December 1930.

*De Penningmeester,*  
H. J. M. EBELING

## UITTREKSEL UIT DE STATUTEN

De Statuten vermelden als doel der Vereeniging de bevordering der Penningkunst, zoowel met het oog op de geschiedkundige beteekenis, als op de kunstwaarde van den Penning.

- a. Begunstigers, die de Vereeniging steunen met een jaarlijksche bijdrage van f 100.— of een gift ineens van f 1000.—.
- b. Donateurs, die de Vereeniging steunen met een jaarlijksche bijdrage van minstens f 25.— of een gift ineens van f 250.—.
- c. Buitengewone leden, die een jaarlijksche bijdrage of een gift ineens geven, welke bijdragen bij Huishoudelijk Reglement worden vastgesteld.
- d. Eereleden, die wegens hun verdiensten voor de penningkunst of de vereeniging door de algemene vergadering als zoodanig zijn benoemd.
- e. Gewone leden, die een minimum contributie per jaar betalen van f 5.— (voor het buitenland f 6.—).

Jaarlijks worden minstens twee penningen in opdracht van de Vereeniging geslagen.

Van deze penningen ontvangen:

- a. de begunstigers één exemplaar in zilver en één in brons;
- b. de donateurs één in zilver;
- c. de andere leden één in brons.

Deze penningen worden niet in den handel gebracht.

De in vorige jaren verschenen penningen kunnen nieuwe leden alleen bekomen, wanneer zij zich laten inschrijven als lid voor het jaar, waarin die penningen zijn uitgereikt (tegen de minimum contributie per jaar).

Elk lid, dat in den loop van een kalenderjaar vijf nieuwe leden aanbrengt, ontvangt als blijk van erkentelijkheid een afslag in zilver van een der beide in dat jaar door de Vereeniging uitgegeven penningen, terwijl het lid, dat tien nieuwe leden aanwerft, de beide penningen in zilver ontvangen zal.



# NEDERLANDSCHE PENNINGEN <sup>1)</sup>

V. 1865—1900.

Ook na 1865 heeft Leopold Wiener nog talrijke penningen vervaardigd, die echter meerendeels op de geschiedenis van België betrekking hebben. Bekend is de reeks der door hem gemaakte presentiepenningen, bij de vergaderingen van de Société royale de Numismatique de Belgique, waarbij met de beeltenissen der Nederlandsche numismaten Hubert Goltzius, Frans van Mieris, Gerard van Loon en van den bekenden Bosschen medailleur Theodoor van Berckel. De meeste stempels van de door hem vervaardigde gedenkpenningen en munten zijn door hem aan de Munt te Brussel geschonken.

Wij vermeldden reeds de voornaamste der door Joh. Ph. Menger <sup>2)</sup> tot 1865 gesneden penningen. Hij bleef aan 's Rijks Munt verbonden tot 1891 en verdienen de volgende portretpenningen vermeld te worden: Koningin Louise van Zweden, Prinses der Nederlanden (1871), David van der Kellen (1874), (Plaat II. 1) Anthonie van Leeuwenhoek (1875), den geestelijke W. H. A. van Bijlevelt (1875) Prins Hendrik der Nederlanden (bij zijn huwelijk met Prinses Maria van Pruisen in 1878 en bij zijn overlijden in 1879), de nieuwe prijspenning met de borstbeelden van Z. M. Willem III en koningin Emma (1879) Verder sneed hij, behalve talrijke min of meer verdienstelijke beloonings- en tentoonstellingpenningen, de stempels voor de penningen bij de onthulling van het Monument in het Willemspark te 's-Gravenhage (1869), het standbeeld voor Piet Hein te Delfshaven (1870) en den penning die het feit herdenkt, dat het Athenaeum Illustre te Amsterdam tot Universiteit verheven wordt (1877).

Na 1880 heeft Menger slechts weinige penningen meer vervaardigd en liet hij dezen taak aan zijn zoon over. Deze, Johan Philip Matthias, werd te Utrecht in 1845 geboren was achtereenvolgens 2<sup>e</sup> hulp (1868), 1<sup>e</sup> hulp (1875), 2<sup>de</sup> (1877) en eindelijk in 1891 eerste stempelsnijder aan 's Rijks Munt, in 1905 werd hij als zoodanig eervol ontslagen.

Groot is het aantal gedenkpenningen dat wij van zijn hand bezitten, vooral zijn portretpenningen vertoonen veel overeenkomst met het werk van zijn vader. Van dezen maakte hij in 1867 een eenzijdigen portretpenning, die hem op 49 jarigen leeftijd afbeeldt. Verder sneed hij de stempels voor de portretpenningen van J. J. Putman, den Utrechtschen muntmeester H. A. van den Wall Bake (1871), Dr. J. L. H. Haerten (1873), Dr. J. A. C. Rovers (1873), Mr. J. A. Sandberg (1879), Mr. D. Veegens (1880), generaal Karel van der Heyden (1881), graaf

<sup>1)</sup> Zie voor het eerste, tweede, derde en vierde artikel: Eerste Jaarverslag 1926 blz. 32, Tweede Jaarverslag 1927 blz. 15, Derde Jaarverslag 1928 blz. 28, Vierde Jaarverslag 1929 blz. 19.

W. K. F. Zwierzina. Beschrijving der Nederlandsche..... Penningen geslagen van 1861 tot 31 Aug. 1898. Amsterdam 1902—1908. 3 deelen geeft eene uitgebreide beschrijving met biographische en historische bijzonderheden van alle in dit artikel genoemde penningen.

<sup>2)</sup> Zie over hem Tijdschrift voor Munt- en Penningkunde 1894, blz. 8 en volg.

en gravin van Randwijck (1885), minister J. Heemskerk (1887), Prof. C. H. D. Buijs Ballot (1887), Prof. F. C. Donders (1888), J. A. Alberdingk Thym (1889) en W. A. Scholten (1889). Ook de penning in 1879 door den Nederlandschen Weerbaarheidsbond den Koning en de Koningin bij hun huwelijk aangeboden (Plaat II, 2) en die, geslagen bij de opening van het Rijksmuseum te Amsterdam (1885) benevens een groot aantal officieele prijs- en eerepenningen, meestal van weinig kunstwaarde zijn van zijn hand.

Een zoon van hem Johan Philip Richard Menger was een poos als assistent-stempelsnijder aan 's Rijks Munt verbonden. Van de weinige door hem vervaardigde stempels vermeld ik den penning bij het 25-jarig huwelijk zijner ouders in 1896, met de borstbeelden van het zilveren bruidspaar, door L. Jünger ontworpen (Plaat II. 3).

De beide Mengers Johan Philip en Johan Philip Matthias hebben tusschen de jaren 1865 en 1897 de meeste hier te lande geslagen penningen vervaardigd. De stempels voor de tienguldenstukken van koning Willem III tusschen 1875 en 1889 geslagen zijn door J. Ph. M. Menger gesneden

Een zeer verdienstelijk medailleur, wiens penningen tusschen 1864 en 1888 geslagen zijn was Jacob Samuel Cohen Elion, te Amsterdam waar hij in 1840 werd geboren en in 1893 overleed, werkzaam. Vooral zijn portretpenningen munten door goed modellé en gelukkige gelijkenis uit. Zijn penningen met de borstbeelden van koningin Anna Paulowna (1865), Prins Frederik (bij zijn 50-jarig grootmeesterschap van de Orde van Vrijmetselaren 1866), <sup>2)</sup> Mr. Jacob van Lennep (1866) (Plaat II, 4), de ministers J. Heemskerk en J. P. A. graaf van Zuylen van Nijvelt (1868), Christiaan Huygens (1870), Boerhaave (1873), deze beide laatste penningen als belooning door de Maatschappij van Wetenschappen te Haarlem uitgegeven, Dr. G. F. Westerman (1878), (Plaat II 5), Mr. G. van Tienhoven (1883), Prof. Chr. B. Tilanus (1885) mogen gezien worden. Uit de talrijke andere door hem vervaardigde penningen noem ik, als de beste, nog den penning bij het derde eeuwfeest van de verlossing van den Briel (1872), de voltooiing van den stadsschouwburg te Amsterdam (1873), de door de stad Amsterdam geslagen penning bij het 25-jarig koningschap van Willem III (1874), de hulde door de Stoomvaartmaatschappij „Nederland" aan Prins Hendrik (1874), de penning bij den intocht van Willem III en koningin Emma te Amsterdam na het huwelijk (1879), met den koning, die zijn jeugdige gemalin aan de Amsterdamsche stedemaagd voorstelt, de penning bij het tweede eeuwfeest van de herroeping van het Edict van Nantes (1885), en ten slotte den officieelen penning door Amsterdam geslagen bij de Aprilfeesten in de hoofdstad gevierd bij den 70sten geboortedag van den koning (1887). Deze en vele verdienstelijke belooningspenningen leggen een gunstige getuigenis af van het talent van dezen misschien te weinig gewaardeerden kunstenaar. Naast hem was te Amsterdam, maar met heel wat minder talent en goede smaak werkzaam Mozes Eliazar Cohen Fantaas de Vries (M. C. de Vries Jr.), van wien wij in het voorgaande Verslag op blz. 22 reeds een aantal tot 1865 geslagen penningen vermeldden. Sedert vervaardigde hij nog een penning bij de onthulling van Vondel's standbeeld te Amsterdam

<sup>2)</sup> In het vierde Jaarverslag der Ver. voor Penningkunst 1929 pl. III. no. 3 afgebeeld.



(1867) (Plaat II. 6), een portretpenning van minister Thorbecke (1872), een penning ter herdenking van de 25-jarige regeering van koning Willem III (1874) en een penning met de borstbeelden van Prins Willem I en Koning Willem III bij het derde eeuwfeest der Hoogeschool te Leiden. (1875) Het meest bekend is zijn weinig geslaagde groote penning (105 mM.) met borstbeeld van Rembrandt en de afbeelding van zijn beroemd schilderij „de Nachtwacht“ op de keerzijde, in 1873 vervaardigd. In 1883 is de Vries in behoeftige omstandigheden en blind te Amsterdam overleden.

Van al deze medailleurs kan gezegd worden, dat zij gelukkiger waren in hunne portretpenningen dan in de keerzijden hunner medailles. De allegorische voorstellingen, waarmede zij de keerzijden van hun penningen voorzagen, zijn bijna steeds weinig geslaagd, stijf van uitvoering en niet zelden treurig misteekend. Hun gebrek aan kunnen hebben zij niet zelden trachten te verbergen door het aanbrengen van een opschrift, soms binnen een traditioneelen eiken- of lauwerkran. Als afschrikwekkend voorbeeld van zulk een allegorische keerzijde wijzen wij op den op plaat II, No. 6 afgebeelden Vondelpenning.

Ondertusschen deed ook hier te lande omstreeks 1875, in navolging van Frankrijk en Oostenrijk, de reductie- of verkleinbank haar intocht. Deze machine bracht een geheele omwenteling te weeg in de wijze van vervaardigen der gedenkpenningen. Werd tot heden toe door den stempelsnijder het model van den penning direct en relief in staal gesneden, zoodat een opwaartsche stempel (ponçoen) verkregen werd, met behulp waarvan de eigenlijke penningstempel (matrijs) die voorstelling en omschriften verdiept (en creux) vertoont vervaardigd werd, deze methode had door het in gebruik nemen der verkleinbank afgedaan, evenals de taak van den „ijzer- of stempelsnijder“. De reduceermachine toch vervaardigt naar elk model de stempels op elke gewenschte grootte, nagenoeg geheel machinaal en niet de allergrootste nauwkeurigheid.<sup>4)</sup> Over het voor en tegen van het gebruik van deze machine is veel geschreven. De tegenstanders be reuren het, dat het oude handwerk van den stempelsnijder nagenoeg verdwenen is, nu die taak bijna geheel door de machine is overgenomen, zoodat het haast niet meer voorkomt dat de moderne medailleur de kunst van het stempelsnijden verstaat. Dikwijls werden ook, vooral toen de reductie-machine pas in gebruik kwam, door den beeldhouwer vervaardigde verdienstelijke reliëfs, machinaal gereduceerd tot penningen of plaquettes, en danken wij hieraan het ontstaan van die „aardige schilderijtjes in metaal,“ zingende kinderen, zaaïende en maaiende boeren, schilderachtige gezichten in oude stadjes, die ten eenenmale het karakter van een penning missen. Vele Fransche medailleurs hebben zich aan dit euvel schuldig gemaakt.

De na 1890 hier te lande werkende medailleurs stel ik mij voor in een volgend Jaarverslag te behandelen.

A. O. VAN KERKWIJK.

<sup>4)</sup> Eene beschrijving met afbeelding dezer machine komt o.a. voor in de Revue belge de Numismatique 1892 en in het Tijdschrift Onze Kunst 1908.



# DE MEDAILLEUR THEODOOR VICTOR VAN BERCKEL

Grâce aux belles médailles de Van Berckel, l'établissement belge acquit un renom, qu'il n'avait point atteint jusqu'à là. Pendant vingt ans, ses productions artistiques honorèrent son pays d'adoption.  
(Le Petit Belge, 25 avril 1897).

De lof, welke „Le Petit Belge” in 1897 over Theodoor Victor van Berckel verkondigde, was verdiend.

Van zijn voorgangers aan de Munt te Brussel zijn goede penningen bekeud, voortbrengselen echter uit een vervaltijd, waaraan Van Berckel een einde maakte, en daarom wordt hij genoemd „le régénérateur de l'art en Belgique”.

Het doel dezer bijdrage is een kort overzicht te geven van het leven van Theodoor Victor van Berckel, een blik te slaan op zijn werk en even te luisteren naar de waardeering zijner kunst van daartoe bevoegden.

## I.

De naam Van Berckel heeft te 's-Hertogenbosch een goeden klank. Vanaf de 13e tot de 18e eeuw vindt men leden dier familie in den Bosschen schepensstoel, hetgeen op een zekeren welstand wijst.

Volgens sommige geschiedschrijvers is Theodoor Victor van Berckel, die te 's-Hertogenbosch op 21 April 1739 R.C. gedoopt werd, geboren uit een tak dier familie, welke in 1629 bij het overgaan van 's-Hertogenbosch aan de Staten Generaal de stad heeft verlaten, en daar later weer is teruggekeerd. De grootvader van Theodoor Victor was daar in de laatste helft der 17e eeuw zilversmid en stempelsnijder, terwijl zijn vader er alleen zilversmid was. Door dezen bestemd in het zelfde vak te worden opgeleid, zou de jonge Theodoor geplaatst zijn in het atelier van zijn schoonbroer den teekenaar en schilder Godefridus van Amersfoort om het teekenen te leeren en daarna bij J. C. Marmé, muntsnijder te Kleef, om zich in het „ijzersnijden” te bekwamen.

Indien het waar is, dat Van Berckel zijne opleiding van Marmé gehad heeft, hetgeen best mogelijk is, daar deze voor zijn vader, die zelf geen penning-snijder was, gewerkt heeft, dan bracht hij zijn leerjaren niet door te Kleef, maar te Utrecht, waar Marmé van 1747 tot 1757 als vrije meester werkte. Zijn leertijd moet dan gesteld worden vóór het laatst genoemde jaar, wjl Marmé toen benoemd is tot ijzer- en stempelsnijder der Provinciale munt van Utrecht, en als zoodanig geen leerlingen mocht hebben.

Wanneer Van Berckel naar 's-Hertogenbosch is teruggekeerd weten we niet, ook niet of hij hier als gezelschap heeft gewerkt, hetgeen niet te vinden is daar de archieven van het goud- en zilversmeden gild te onvolledig zijn om dit te kunnen vaststellen. „Meester" is hij hier niet geweest, want dan zou zijn naam voorkomen op de koperen platen, waarop de namen en merken der Bossche goud- en zilversmeden voorkomen, en die in het Centraal Museum der stad nog aanwezig zijn.

Het eerste werk, dat met *zekerheid* van hem bekend is, dateert uit 1761. Hij maakte toen voor zijn vader, die de leverantie der vroedschapspenningen voor de stad had, den penning van dat jaar, en een cachet voor den pensionaris dier stad.

In 1763 treedt hij in het huwelijk en gaat zich te Rotterdam vestigen, waar hij in dat zelfde jaar door het R.C. Armbestuur in de Leeuwenstraat „finaal geadmitteerd" wordt.<sup>1)</sup> Hij heeft hier 13 jaar gewoond en had er, volgens zijne eigen verklaring, een goed bestaan. Vele en fraaie penningen zijn er uit dien tijd van hem bekend.

In de 18e eeuw, zegt Pirenne,<sup>2)</sup> waren er in België nog wel kunstenaars, maar een *eigen* kunst bloeide er niet meer.

De gouverneur der Oostenrijksche Nederlanden, hertog Karel van Lotharingen en Charles Philippe, graaf van Cobenzl, gevolmachtigd minister, stelden alles in het werk om jongelingen met talent, die hen werden voorgedragen, aan te moedigen en te helpen ten einde weer tot een eigen Vlaamsche kunst te komen.

Voor beeldhouw- en schilderkunst werden jonge kunstenaars gevonden, die, met subsidies gesteund, genegen waren hun studies voort te zetten, maar de *penningkunst* vond, volgens Pirenne, geene beoefenaars, en het zou een vreemdeling zijn, zegt hij, die door sierlijke en bevallige samenstelling haar weer in eere zou doen herleven, en die vreemdeling was de Bosscheenaar Theodoor Victor van Berckel.

Kort na het overlijden van den algemeenen graveur der Munt te Brussel Jacques Roettiers, in 1772, zond Van Berckel aan de Oostenrijksch-Nederlandsche Regeering een verzoekschrift om in de ontstane vacature te worden geplaatst.

Naast het gewone salaris bedong hij het recht voor eigen rekening penningen te mogen snijden, waartegen hij beloofde leerlingen te zullen aannemen. Hij voegde bij zijn verzoekschrift een aantal door hem gemaakte penningen en stelde zich voor het afleggen van elke proef beschikbaar.

Het verzoek van Van Berckel werd niet ingewilligd en eerst nadat in 1775 de Regeering vergeefs getracht had den Oostenrijkschen graveur M. Krafft uit Weenen naar Brussel te krijgen, besloot zij in 1776 een concours ter aanvulling der vacature Roettiers uit te schrijven.

<sup>1)</sup> Rotterdamsch Jaarboekje I. 1888 blz. 170.

<sup>2)</sup> Histoire de Belgique. Brux. 1920. V. p. 330.

Voor dat concours, dat 19 Augustus 1776 aanving, hadden zich met Van Berckel nog drie andere graveurs aangemeld, en wel zijn landgenoot A. van Baerle, graveur aan de munt te Dordrecht, een Duitscher en een Vlaming. Bij den aanvang van het concours verscheen de Duitscher niet en de Vlaming bleef reeds na drie dagen weg, zoodat de beide Hollanders concurrenten bleven. Maar ook dit zou niet lang duren, want Van Baerle trok zich na acht dagen terug, waardoor Van Berckel alleen het proefwerk zou maken, dat hij na een maand lang dagelijks aan de munt gewerkt te hebben, aan de beoordeelingscommissie ter keuring kon voorleggen. Zijn werk voldeed aan de gestelde eischen en Keizerin Maria Theresia benoemde hem op 27 September 1776 tot „premier tailleur général des coins et monnaies” der Oostenrijksche Nederlanden. Naast zijn salaris kreeg hij het vroeger reeds gevraagde recht voor eigen rekening penningen te mogen maken en leerlingen aan te nemen; een en ander echter onder goedkeuring der Regeering.

Nu komt er een aantal jaren, waarvan wij uit het leven van Van Berckel niets meer weten, dan dat hij mooie munten en fraaie penningen gemaakt heeft. Dan breken tengevolge der hervormingsplannen van Keizer Jozef II de Belgische onlusten uit, waarbij Van Berckel ooggetuige is van het vertrek der Oostenrijksche troepen uit Brussel op 12 December 1789, *en zien wij hem overgaan in dienst der Vereenigde Belgische Provinciën.*

Dat overgaan naar de vijanden zijner vroegere Overheid, die hij bij het aanvaarden van zijn ambt den eed van trouw gezworen had, doet voor Van Berckel eenigszins vreemd aan. Maar toch kunnen we niet aan ontrouw denken al heeft hij ook voor de nieuwe Regeering penningen op de overwinning en op de verkregen vrijheid gemaakt.

Het was Van Berckel niet alleen die op zijn post bleef, maar ook de andere ambtenaren der Munt verlieten Brussel niet en bleven daar werkzaam. Men is geneigd zich af te vragen of deze misschien een spoedige terugkeer der Oostenrijkers voorzagen en door op hun post te blijven getracht hebben de bezittingen der Munt onder hunne bescherming te houden. Of hebben zij wellicht een wenk gekregen de terugkomst der Regeering af te wachten, die natuurlijk alles in het werk ging stellen België weer onder haar gezag te krijgen? Hoe het ook zij, het is opvallend, dat toen Oostenrijk een jaar later weer bezit van het land nam, de ambtenaren der Munt opnieuw, alsof er niets gebeurd was, in Oostenrijkschen dienst terugkeerden, hetgeen bij gepleegde ontrouw niet zou zijn geschied.

Dat van Berckel trouw aan Oostenrijk bleef zien wij bij den eersten inval der Franschen in 1792, wanneer hij weigert in dienst van deze over te gaan, vervolgens in 1794, toen de Fransche generaal Jourdan op 26 Juni de troepen der Verbonden Mogendheden bij Fleurus verslaat en Oostenrijk dwingt voorgoed België te verlaten. Dan gaat Van Berckel, niettegenstaande het aanbod der Franschen te mogen blijven, heen en volgt met zijn collega's het naar Oostenrijk terugtrekkend Gouvernement.

De Franschen stonden aan de uitgeweken ambtenaren den tijd van een jaar toe om vrij in België te mogen wederkeeren, waarvan Van Berckel geen

gebruik gemaakt heeft, in de hoop levend, dat Oostenrijk hem weer een goed bestaan zou bezorgen, waarvoor hij op zijn in 1776 met de Oostenrijksch-Nederlandsche Regeering aangegaan contract steunde.

In Oostenrijk aangekomen werd hem en zijn collega's de stad Linz als woonplaats aangewezen. Zij bleven daar het salaris behouden, dat zij in België genoten hadden, hetgeen echter niet lang zou duren, want nauwelijks was het jaar door de Franschen voor de uitgeweken ambtenaren opengesteld verstreken, waardoor het voor hen niet meer mogelijk was naar hun land weer te keeren, of de Oostenrijksche regeering bracht hunne salarissen tot  $\frac{1}{3}$  terug.

Na twee jaren in Linz gewoond te hebben moest Van Berckel met zijn collega's, toen generaal Bonaparte van uit Italië de Oost-Alpen overtrok en Oostenrijk binnendrong, die stad op last der overheid verlaten en zich te Praag in Bohemen gaan vestigen. Nog slechts korten tijd hier verblijvende, vroeg hij aan den Keizer verlof te Aaholt in Westfalen bij zijn gezin te gaan wonen, hetgeen hem toegestaan werd. Ten einde zijn geldelijken toestand te verbeteren en omdat zijn werkeloos leven hem zeer mishagde, verzocht hij op 11 Febr. 1798 aan de *Chambre aulique* te Weenen om weer in dienst van den Keizer te worden gesteld.

Het lot scheen hem gunstig gestemd te zijn, want eene toevallige omstandigheid kwam zijn verzoek te hulp.

Alvorens het verzoekschrift van Van Berckel aan den Keizer voor te leggen, vroeg de Kamer den hoofdgraveur der Weensche Munt, Johannes Nepomuk Würth, om advies, die in het geval eene gelegenheid zag een lang gewenscht verlangen te zien bevredigd. Reeds 20 jaren als penningsnijder der Keizerlijke Kamer en hoofdgraveur in dienst zijnde, voelde deze zijne krachten zoodanig verzwakken, dat hij vreesde zijne functies niet lang meer naar behooren te kunnen vervullen. Bovendien streefde hij er sinds geruimen tijd naar in de vacante positie van Directeur der Kunstacademie te worden gesteld.

In zijn antwoord aan de Kamer begon hij de bekwaamheden van Van Berckel zeer te prijzen en verklaarde zelfs dat het voor de Munt te betreuren zou zijn wanneer daarvan geen gebruik zou worden gemaakt. Dan bracht hij zijn eigen belangen naar voren en stelde voor hem zelf tot Directeur der Kunst academie te benoemen en Van Berckel zijn plaats van hoofdgraveur te geven, echter met dien verstande dat hij, Würth, het artistieke werk zou blijven doen en dat Van Berckel alleen de *leiding* van het vervaardigen en regelen der *muntstempels* zou krijgen.

De Kamer nam het voorstel van Würth in zijn geheel over en legde het den Keizer ter bekrachting voor, daarbij adviserend Van Berckel een salaris van 1000 florijnen te geven, waarop zijne benoeming op 22 Juni 1798 volgde. Zijn nieuwe werkkring moet aan Van Berckel weinig behaagd hebben, daar immers het artistieke gedeelte hiervan hem door toedoen van Würth werd onthouden. De *munten* onder zijn leiding gemaakt zijn van dien aard, dat met recht kan worden aangenomen dat de stempels er van niet door hem zijn gegraveerd. Behalve de *keerzijde* van een penning op de geboorte van Prins Joseph-Frans-Leopold van Oostenrijk in 1799, zijn er geen penningen uit zijn Weenschen tijd van hem bekend.

In Juli 1801 vraagt hij den Keizer een verlof van zes maanden, ten einde in Holland zijne bezittingen te gaan regelen.

Dat verzoekschrift is een en al klacht. Hij wijst daarin op het verbreken van zijn contract in 1776 met de Regeering aangegaan, waarna hij zich met zijn gezin te Brussel had gevestigd, waar hij tot de komst der Franschen was gebleven. Het verminderen van zijn salaris noemt hij eene onrechtvaardigheid, die bewees dat het Gouvernement zijne overeenkomst was vergeten, die hem een goed bestaan had verzekerd, zonder welke hij Holland, waar hij een onbezorgd leven leidde, niet zou hebben verlaten. Zijne betrekking van hoofdgraveur te Weenen had hij op een salaris van 1000 florijnen aangenomen, in de hoop, dat dit beter zou zijn geworden, maar die hoop was gebleken ijdel te zijn.

De Hofkanselier, die dat verzoek den Keizer moest voorleggen, was van oordeel, dat het gevraagde verlof kon worden verleend, maar meende toch, dat Van Berckel, zooals gebruikelijk was voor ambtenaren, die zich in den vreemde begaven, gedurende zijn afwezigheid als gepensioneerd moest worden beschouwd en dus eene tijdelijke salaris vermindering zou krijgen.

De beslissing van den Keizer viel ten gunsten van Van Berckel uit. Hij zou zijn volle salaris blijven behouden, maar dit eerst bij zijn terugkomst te Weenen ontvangen.

Van Berckel had de toestemming van den Keizer, die twee maanden uitbleef, niet kunnen afwachten, daar hij bericht had gekregen van het overlijden zijner dochter en van het levensgevaar waarin zijn vrouw, door eene beroerte getroffen, verkeerde.

In Maart 1802 was hij in Weenen terug, waar hij echter niet lang meer zou blijven, wijl hem een vreeselijk ongeluk overkwam. Tengevolge eener verkoudheid in het hoofd moest hem een oog worden weggenomen, en het andere was zoodanig verzwakt, dat hij niet meer in staat was zijn werk naar behooren te verrichten.

Op 12 April 1803 voelde hij zich door dien toestand genoodzaakt den Keizer om zijn pensioen te vragen, en hij verzocht dit te stellen op zijn toenmalig salaris, hetgeen maar de helft zou zijn van het pensioen, waarop hij volgens zijn contract van 1776 aanspraak kon maken. Wanneer eene korting moest plaats hebben, dan stelde hij voor die op 10 % te bepalen, zooals onder Keizerin Maria Theresia gebruikelijk was geweest. Ook verzocht hij bij zijne familie te Anholt te mogen gaan wonen, daar zijn ziekelijke toestand hare hulp noodig maakte.

Hoezeer zijn werk te Weenen, waarvan Würth immers het artistieke gedeelte aan zich had gehouden, hem tegenstond, blijkt wel uit zijn verzoekschrift, waarin hij den Keizer alléén wijst op de groote hoeveelheid penningen, die hij op last van het Gouvernement te Brussel gemaakt had, die de algemeene goedkeuring wegdroegen, en hij daarin met geen enkel woord over zijn arbeid te Weenen spreekt.

De directie der Hoofdmunt ondersteunde het verzoek van Van Berckel en wees op zijn groote bekwaamheid en fameuse artisticeit. Zij verklaarde, dat het haar oneindig speet zulk een illuster man, die in 's Keizers dienst noch zijn physieke, noch zijn moreele krachten ontzien had, te moeten verliezen.

Twee maanden verlieden eer Van Berckel zijn pensioen kreeg, dat hem echter maar voor één jaar werd verleend. In dien tusschentijd zag hij zich, evenals de vorige maal, weer verplicht in aller haast af te reizen, daar hij bericht van het overlijden zijner vrouw te Anholt had ontvangen.

Als het jaar van zijn pensioen afliep, bevond Van Berckel zich in zijn geboortestad 's-Hertogenbosch, waar hij zeer waarschijnlijk was heen getrokken wijl zijn broeder daar als geneesheer was gevestigd. Van uit deze stad vroeg hij den Keizer zijn pensioen met een jaar te willen verlengen, daar hij wegens ziekte niet naar Weenen terug kon, hetgeen een medische verklaring bevestigde. Vier maanden liet de Keizerlijke goedkeuring zich wachten, die de uitdrukkelijke voorwaarde inhield, dat Van Berckel in Westfalen moest gaan wonen.

Hoe ziek en gebrekkig hij ook was, voldeed hij toch aan den wil van den Keizer en ging hij weer naar Anholt terug, maar voor dat het verleende jaar was afgelopen dwong zijne ongesteldheid hem weer naar 's-Hertogenbosch terug te keeren, wijl hij de zorg zijner familie daar dringend behoefde.

Een volgend verzoek om pensioenverlenging zou twee jaren op de beslissing van den Keizer moeten wachten, aangezien deze ernstiger zaken aan het hoofd had, dan de pensioenregeling van een ambtenaar.

Keizer Napoleon immers versloeg op 20 Oct. 1805 bij Ulm de Oostenrijksche troepen, waardoor Frans II hij zich verplicht zag met zijn Hof Weenen te verlaten; de slag bij Austerlitz dwong hem tot een wapenstilstand en vredesonderhandelingen en in 1806 moest hij zijn titel van Duitsch Keizer afleggen.

Met het eindigen van zijn pensioenjaar 1805, was ook de uitkeering voor Van Berckel opgehouden; daar hij nu weer als actief ambtenaar gold, moest hij om uitbetaling van salaris te krijgen te Weenen gaan wonen. Langer dan tot Juni 1807 kon hij het daar alleen niet uithouden, en vroeg hij een jaar verlof ten einde in Holland zijne zaken te gaan regelen, waarna hij met zijne dochter zou terugkomen om dan te Weenen „onder de gelukkige regeering „van Zijne Majesteit het genot van het hem toegestane pensioen te blijven „genieten.”

De Chambre aulique stond het verlof toe, maar schortte voor den tijd zijner afwezigheid zijne toelage op.

In Juni 1808 moest de dan bijna 70 jarige man weer te Weenen terug zijn, maar hij zou die stad niet meer zien. Want toen hem eindelijk op een laatste verzoek van uit 's-Hertogenbosch, waarin hij schreef niet meer te kunnen reizen, op 21 September toegestaan werd in die stad te blijven wonen, waarheen hem zijn pensioen zou worden gezonden, stierf hij op dezelfde dag, dat te Weenen die beslissing werd genomen.

## II.

De aantekeningen, die hier over het nagelaten werk van Van Berckel volgen zijn in hoofdzaak genomen uit de studie over hem van Alph. de Witte, eene reeks artikelen van George Cumont en de studie van Jhr. Mr. M. W. Snoeck over de Bossche stadhuispenningen.

Naast de meer dan 30 muntstempels, die Van Berckel te Brussel gemaakt heeft, geeft de Witte de beschrijving van ruim 150 penningen, die met zekerheid of met zeer groote waarschijnlijkheid aan hem kunnen worden toegekend, benevens 32 zegelstempels.

Behalve de reeks stadhuis- of vroedschapspenningen voor 's-Hertogenbosch die hij van af 1761 tot 1794 heeft gemaakt, vervaardigde hij ook den vroedschapspenning van 1770 voor de stad Rotterdam. Voor eigen rekening of op bestelling van anderen maakte Van Berckel te Rotterdam onder meer de penningen op het huwelijk van Prins Willem V en Prinses Wilhelmina van Pruisen in 1767; op de intrede van dien vorst te Amsterdam in 1768, en te Leeuwarden in 1773; op de geboorte zijner drie kinderen in 1770, 1772 en 1774.

De verschillende herdenkingsfeesten van Nederlandsche steden bij hunne bevrijding van de Spaansche heerschappij, die in Van Berckel's tijd voorvielen, boden hem stof gedenkpenningen daarop te maken, en zoo kennen wij van hem de penningen van Den Briel (1772), Vlissingen (1772), Alkmaar (1773) en Leiden (1774).

Ook zeer schoone penningen sneed hij voor zilveren en gouden huwelijksfeesten, welke penningen in de 18e eeuw zeer gebruikelijk waren.

Te Brussel heeft hij naast zijn muntstempels nog de stempels van ruim 100 penningen gesneden voor de Regeering, voor vorstelijke personen, stadsbesturen, geestelijke instellingen, wetenschappelijke- en kunstzinnige vereenigingen en voor particuliere personen.

Bijzonder schoon is de serie nieuwjaarspenningen, die hij voor het Gouvernement maakte en die genoemd worden „*kleine kunstvoorwerpen vol elegance, gratie en distinctie*”.

Als zijn voornaamste werkstuk staat de penning bekend, dien hij voor de Académie des Beaux-arts maakte en die op de voorzijde de beeltenis draagt van hertog Karel van Lotharingen en op de keerzijde eene allegorische voorstelling der schilder-, beeldhouw- en graveerkunst en der bouwkunde heeft, voor welken penning hij van den hertog een bijzonder compliment kreeg.

Zijn laatste penning te Brussel maakte hij op de komst van Frans I in de Oostenrijksche Nederlanden, waarvan hij den keizer eenige exemplaren in goud en zilver aanbood en waarvoor het Gouvernement hem eene gratificatie schonk van 100 ducaten.



5



2



5



6



1



6



5



3



2



7



4



4



7

1 Silhouette portret van Theodoor Victor van Berckel. 2. Geboorte van Willem Frederik, Prins van Oranje 1772. 3. Paus Clemens XIV heft de orde der Jezuiten op 1773. 4. Tweede eeuwfeest van de stichting der Leidsche Hoogeschool 1775. 5. Penning der Belgische Teeken-Academie 1778. 6. Verblif van Paul Petrowitz en Maria Fedorowna, grootvorst en grootvorstin van Rusland, te Brussel 1782. 7. Kroon van Brabant.



### III.

Is aan het hoofd dezer bijdrage als motto een lofspraak op Van Berckel geplaatst, tot slot volgen hier nog eenige waardeeringsvolle uitingen van mannen, die zich in het bijzonder op de bestudeering van den penning hebben toegelegd en wier uitspraak als gezaghebbend kan worden aanvaard.

De Directeur van het Kon. Penningkabinet te 's-Gravenhage, A. O. van Kerkwijk, wijst Van Berckel aan als de „smaakvolste en bekwaamste medailleur uit het laatst der 18e eeuw".<sup>1)</sup>

Dr. J. Simonis noemt hem „de beroemde van Berckel"<sup>2)</sup> L. Forrer zegt, dat Van Berckel behoort tot de „meest klinkende namen der Belgische kunstenaars in de laatste 100 jaren"<sup>3)</sup>, waaraan Cumont toevoegt, dat geen enkele hunner in staat was hem te evenaren.<sup>4)</sup>

Serrure beweert, dat de in België in verval geraakte penningkunst door Van Berckel met glans werd opgehaald en op eene bewonderenswaardige hoogte gebracht.<sup>5)</sup>

Pinchart wijst op de gelukkige keuze zijner allegoriën, op de bekwame schikking zijner groepen, elegant en correct van teekening; op het bewonderenswaardige in het modelleeren zijner figuren en de fijne uitvoering daarvan.

Het mollige in de koppen zijner personen is moeilijk uit te drukken, zegt hij, het metaal schijnt te zijn verdwenen, het wordt vleesch, werkelijkheid. Zijn geheim, het metaal te snijden, heeft hij in het graf mede genomen, maar hij liet ons zijne voortbrengselen, die onverwoestbaar zijn<sup>6)</sup>.

Op plaat III zijn eenige van de fraaiste door Van Berckel vervaardigde penningen afgebeeld, benevens de bekende zilveren leeuw (Ecu) door hem in 1790 geslagen en zijn tot heden onbekend silhouet portret.

H. J. M. EBELING.

<sup>1)</sup> Jaarverslag der Vereeniging voor Penningkunst 1929.

<sup>2)</sup> Dr. Jules Simonis. *L'art du médailleur en Belgique*. Bruxelles 1900. Introduction.

<sup>3)</sup> L. Forrer. *Biographical dictionary of medallists*. London 1902.

<sup>4)</sup> *Revue belge de Numismatique* 1889.

<sup>5)</sup> bij Pinchart, zie hieronder.

<sup>6)</sup> A. Pinchart. *Histoire de la gravure des médailles en Belgique, depuis le XVme siècle jusqu'en 1794*. (Mémoire couronné par l'Académie royale des sciences... de Belgique, XXXV. 1870).

Noet: Voor degenen, die meer over Theodoor Victor van Berckel wenschen te weten, verwijs ik naar:

ALPH. DE WITTE, *Le graveur Theodore-Victor van Berckel. Essai d'un catalogue de son oeuvre*. Louvain 1909 (met vele afbeeldingen zijner penningen).

JHR. MR. M. W. SNOECK. Aanteekeningen over de 's-Hertogenbossche Stadhuispenningen, in het Jaarboek voor Munt- en Penningkunde, 1927.

GEORGE CUMONT a. in de *Revue Belge de Numismatique* van 1881, 1887, 1888, 1889, 1891, 1894. b. in de *Annales de la Société d'Archéologie de Bruxelles* 1897.

VON ERNST. Les dernières quinze années de Théodore van Berckel, in de *Revue belge de Numismatique* van 1895.

# MERKTEEKEN DER VEREENIGING

waarmee na de eerste penning  
alle door haar uit te geven pen-  
ningen zullen voorzien worden.



